

Motion till riksdagen 2012/13:So18

**av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP)
med anledning av prop. 2012/13:94**

Jobbstimulans inom det ekonomiska biståndet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Arbetsförmedlingens ansvar för insatser till människor som uppbär försörjningsstöd.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den enskildes inställning till föreslagen kompetenshöjande insats alltid ska föras in i journalanteckningar.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om krav på kommunen att dokumentera sitt arbetssätt när det gäller kompetenshöjande insatser på gruppnivå såväl som på individnivå.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att tillsammans med högskola eller universitet i forskningsprojekt följa utvecklingen av kompetenshöjande insatser som görs av kommunerna.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förtydligande riktlinjer från Socialstyrelsen som berör området frivillighet, krav och upplevelse av tvång.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en särskild tillsynsfunktion på Socialstyrelsen som människor ska kunna höra av sig till direkt vid behov.

Motivering

Att vara långsiktigt beroende av försörjningsstöd är svårt. Ens handlingsmöjligheter begränsas avsevärt, beroendet av myndigheter ökar, liksom andras insyn i ens privatliv, vilket ofta upplevs integritetskränkande. Det finns barn som växer upp i familjer där föräldrar aldrig får möjlighet att själva försörja sig. Så var inte försörjningsstödet tänkt. Skälen har förstås med

arbetslöshet att göra, dels generellt, men också en påtagligt segregerad arbetsmarknad där en del människor aldrig ges en chans. Eller mycket små chanser som de behöver hjälp att greppa.

Vi tycker därför att det är bra att regeringen lägger fram denna proposition som ska stärka möjligheterna för personer med ekonomiskt bistånd att försörja sig själva.

Att en viss del av inkomsten inte ska beaktas för den som fått försörjningsstöd under sex månader i följd är bra. Det kan möjligen i vissa lägen underlätta och motivera att ta sig ur beroendet av försörjningsstödet. Att efter en lång tids beroende av försörjningsstöd kunna behålla en del av sin inkomst är välkommet för den som lever på normen, inte minst ur barnperspektiv.

Viktigt ur ett barnperspektiv är även den höjning av gränsen för när hemmavarande barns arbetsinkomster ska beaktas. Miljöpartiet de gröna välkomnar det. Vi invänder dock till viss del mot det tredje förslaget.

Om krav på biståndstagare

Arbetsförmedlingen ska även fortsatt ha ansvaret för arbetsmarknadsinsatser, och förslaget ska inte undanta deras ansvar för de grupper som också har kontakt med socialtjänsten. Men vi tycker det är bra att kommunen ändå ges ökade möjligheter att utforma stöd till de grupper som behöver det när arbetsmarknadsinsatserna från Arbetsförmedlingen inte är tillräckliga.

Men vi vill betona hur viktigt det är att Arbetsförmedlingen och arbetsmarknadspolitiken inte abdikerar från grupper som kan ha svårare än andra att komma ut i arbete. Det får inte bli ett A- och B-lag och att vissa personer direkt hänvisas till socialtjänsten. Det är Arbetsförmedlingens personal som ska vara experter på arbetsmarknadsinsatser, kommunen har ett annat fokus. Regeringen bör på lämpligt sätt säkerställa att Arbetsförmedlingens ansvar för insatser till människor som uppstår försörjningsstöd inte kommer att minska. Det vill vi ge regeringen till känna.

Vi vill också trycka särskilt på att det alltid måste göras en individuell prövning och också att åtgärderna måste vara kompetenshöjande. Det framgår också i lagförslaget, liksom att insatsen ska utformas med skäligen hänsyn till den enskildes önskemål och förutsättningar. Men hur allt detta fungerar i praktiken finns det skäl att vara orolig för. Det kan finnas en tendens till att kräva saker för sakens skull. Många som lever på försörjningsstöd känner sig i ett påfallande underläge, och det får inte bli så att den enskilde erbjuds, eller snarare får krav på sig, att delta i meningslösa aktiviteter där självkänslan dalar dag för dag, förväntas göra saker som inte leder vidare, leder till ytterligare nej från arbetsgivare samtidigt som hen lever på försörjningsstödsnormen utan utsikt till högre inkomster.

Det kan i sammanhanget vara bra att påminna sig om att det finns exempel på när socialtjänsten gått för långt. En omfattande medial uppföljning i Landskrona visade på exempel där människor med försörjningsstöd utnyttjats, och det finns exempel från andra håll i landet där personer som ingått i fas 3

fått måla samma stolar i en färg och senare måla om dem i en annan. Meningslösa uppgifter där personen skulle hållas sysselsatta – arbetslinjen i dess värsta betydelse.

Det finns också bra exempel, och ibland har motsvarande tillfälliga anställningar med riktig lön erbjudits och därmed kunnat erbjuda en riktig arbetslivserfarenhet, värdighet, meriter och även att personer kunnat kvalificera sig för arbetslöshetsersättning inför en eventuell ny period av arbetslöshet.

Malmö högskola skriver i sitt remissvar att de kommunala åtgärderna inte alltid utgår från bedömningar av de arbetslösas individuella situation. Vi delar den bedömningen. Vidare framhåller Malmö högskola behov av att det sker dokumentation och uppföljning av kommunernas åtgärder då kunskap om effekterna är näst intill obefintlig, en uppfattning vi tydligt vill understryka.

Särskilda krav behöver ställas på kommunen

Miljöpartiet ställer sig bakom den föreslagna ändringen, men vi anser att vissa krav bör ställas på kommunen. Vägledningen som Socialstyrelsen förväntas göra anser vi inte vara tillräcklig.

Enligt socialtjänstlagen ska bistånd enligt 4 kap. 1 § utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv. Det sägs i det föreslagna lagrummet att insatserna ska utformas med skälig hänsyn till den enskildes individuella önskemål och förutsättningar.

Det är Miljöpartiets utgångspunkt att de allra flesta människor vill leva självständiga liv och kunna försörja sig själva. De flesta människor vill därmed jobba, och en bristande motivation grundar sig ofta på oro för att misslyckas, dåliga erfarenheter eller bristande självförtroende. Bra insatser som är individanpassade i kombination med motivationsarbete när det behövs kan leda långt. När den enskilde ser en insats som meningsfull upplevs den också som positiv. Därför är vår utgångspunkt att de kompetenshöjande insatserna i första hand ska vara ett erbjudande, även om lagen föreslår ge möjlighet att kunna ställa det som krav.

För att stärka detta perspektiv anser vi att det i journalanteckningar också tydligt ska skrivas in vilken inställning den enskilde har till insatsen.

Vi anser också att regeringen bör återkomma med krav på hur kommunen ska dokumentera sitt arbetssätt på gruppnivå och även på ett samlat sätt de insatser som görs på individnivå. Detta bör göras för att utvecklingen ska vara möjlig att följa och utvärdera. Det är viktigt eftersom insatserna på ett genomgripande sätt berör enskilda människors situation och det kräver insyn och tydliga möjligheter för uppföljning och forskning.

Socialstyrelsen bör vidare få i uppdrag att tillsammans med högskola eller universitet i forskningsprojekt följa utvecklingen av kompetenshöjande åtgärder som ges av kommunen.

Förtydligade riktlinjer och tillsynsfunktion

Med tanke på de avarter på verksamheter som det funnits exempel på såväl i nutid som historiskt anser vi att det behövs förtydligade riktlinjer från Socialstyrelsen som berör området frivillighet, krav och upplevelse av tvång. Det vill vi ge regeringen till känna.

När det gäller människors särskilda utsatthet anser vi att det ställer krav på noggrann tillsyn. Hur detta utformas är givetvis upp till Socialstyrelsen. Men vi menar att det finns behov av att även inrätta en särskild funktion på Socialstyrelsen som människor ska kunna höra av sig till direkt vid behov på detta område, detta som en del i en viktig tillsynsfunktion. Det ska vara lätt att ringa till denna funktion och uttrycka sig på sitt eget sätt och t.ex. ställa frågor om vad som är rimligt. En sådan funktion har Socialstyrelsen inrättat för barn som är familjehemsplacerade, och vi ser det som ett modernt sätt att få direktkunskap från brukare. I dagsläget är det inte lätt för den som känner sig i tydligt underläge att klaga, överklaga eller veta vart man ska vända sig när det gäller kommunens arbetssätt. Justitieombudsmannens uppdrag är t.ex. så mycket bredare och kräver en tydlig anmälan.

Vi menar att kommunen utifrån ett helhetsperspektiv kan erbjuda viktiga åtgärder, och också ska kunna ställa krav på detta, men det är ytterst angeläget att se till att åtgärderna blir så bra som möjligt och förhindra en felaktig utveckling mot krav för sakens skull eller till undermåliga insatser.

I ett långsiktigt perspektiv vill Miljöpartiet införa det vi kallar arbetslivstrygghet, som innebär väsentliga förändringar inom trygghetssystemet, se vidare motion Arbetslivstrygghet 2012/13:Sf303.

Stockholm den 10 april 2013

Magnus Ehrencrona (MP)

Agneta Luttröpp (MP)

Jonas Eriksson (MP)

Gunvor G Ericson (MP)

Rebwar Hassan (MP)